

Maletreenerite tasemekoolituse erialane õppekava

I taseme õppekava

Erialane maht: 30 tundi

Kuulajad:

alg- ja põhikooli õpetajad, maleklubi noormaletajate ettevalmistamise treenerid ja abitreenerid.

Eesmärgid:

Treener peab: - mõistma male rolli ja võimalusi noorte kasvatamise pedagoogilises protsessis
- tundma inimmälu psühholoogia komponenti ja kasutama neid õppetöö planeerimisel
- valdama vajalikke algteadmisi malest ja malemängu reeglitest
- mõistma motivatsiooni tähtsust algõpetusel
- tundma arvutit ja oskama kasutada arvutiprogramme

Teemad

1. Male seos psühholoogia ja pedagoogikaga
Male kui osa inimkultuurist **(2 tundi)**
2. Male ja mälu **(6 tundi)**
  - 2.1 Mälu liigid (2 tundi)
  - 2.2 Mälu uuringud males (2 tundi)
  - 2.3 Lapse arengu ja tema mälu arengu perioodid (2 tundi)
3. Pedagoogilise meisterlikkuse täiendamine **(12 tundi)**
  - 3.1. Iseseisva tunni läbiviimise kogemus
- algõpetuse spetsiifika, pedagoogilised võtted, mis arendavad lapse mõtlemist ja soodustavad õpitava paremat omandamist (4 tundi)
  - 3.2. Maletreenerile vajalike teadmiste ja oskuste omandamine
- algaja malendite käikude õpetamine, näidismaterjali kasutamine, notatsiooni ja malelaua geomeetria selgitamine, K+E kuninga vastu, opositsiooni, teooria elementide õpetamine (4 tundi)
- töö dokumentatsiooniga, tunni konspekti koostamine, tundide tsükkel.
Isikliku treeningpäeviku täitmine (4 tundi)
  - 3.3. Maletreeneri töö psühholoogilis-pedagoogilised alused (4 tundi)
- treener kui pedagoog ja kasvataja, treeneri töö sisu (2 tundi)
- treeneri loominguiline süsteem „treener – õpilane“, treeneri funktsioonid (õpetamine, arvestus, kontroll, planeerimine, organisatsiooniline töö, sportlik täiustamine (2 tundi)
4. Malekoodeks ja mängureeglid **(2 tundi)**
5. Malevõistluste organiseerimine ja läbiviimine **(2 tundi)**
6. Kaasaegsed õppe-, kontrolli- ja informatiivsed arvutiprogrammid, maleinventar **(2 tundi)**

Soovitatav kirjandus:

1. Гурвич П.С. Психология: Учебное пособие. – М.: Знание, 1999.
2. Журавлев Н.И. Шаг за шагом, Физкультура и спорт, 1986.
3. Зинченко П.И. Непроизвольное запоминание. М. Издательство «Институт практической психологии» 1996.
4. Крогиус Н.В. Психология шахматного творчества, М. Физкультура и спорт, 1981.
5. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников: Книга для учителей и классных руководителей. М. Просвещение, 1976.
6. Новые правила ФИДЕ (действуют с июля 1997г.)
7. Артамонов В.А., Дубов Э.Л. Шахматы: организация и судейство. М. 1998.
8. Шахматные программы: „Chess Assistant“, „Chess Base“, „Fritz“.

II taseme õppekava

Erialane maht: 50 tundi

Kuulajad:

Läbinud maletreeneri I astme koolituse ja taotlevad II astet.

Eesmärgid: treener peab teadma/valdama:

1. maleajalugu
2. algülevaadet avangute teooriast
3. male rolli ja tähtsust kehalise kasvatuse süsteemis
4. arvuti kasutamise põhimõtteid
5. treeneri töö pedagoogilis-professionaalset struktuuri ja sisu
6. malemängu strateegia ja taktika põhimõtteid

treener peab oskama

1. laste algõpetuse metoodikat
2. näidata põhilisi strateegilisi ideid enamkasutatud avangutes
3. kasutada sportliku valiku põhimõtteid, meetodeid ja vahendeid
4. hinnata maletaja tehnilist-taktikalist, psühholoogilist ja füüsilist ettevalmistust

Teemad

1. Male osakaal kehalise kasvatuse süsteemis (**2 tundi**)
2. Male ajalugu (**4 tundi**)
3. Avangute teooria, keskmängu strateegia ja taktika, lõppmängu tehnika (**12 tundi**)
  - 3.1. Avangute teooria (4 tundi)
  - 3.2. Kaskmängu strateegis ja taktika (4 tundi)
  - 3.3. lõppmängu taktika (4 tundi)
4. Pedagoogilise õpetamise metoodika (**22 tundi**)
  - 4.1. Õppeprotsessi organiseerimine (6 tundi)
  - 4.2. Maletreeneri psühholoogilis-pedagoogilise tegevuse alused (4 tundi)
  - 4.3. Taktikalise meisterlikkuse arendamine (4 tundi)
  - 4.4. Põhilised treeninguvahendid ja nende kasutamise meetodid (4 tundi)
  - 4.5. Treeningumetoodika iseärasused erinevate kvalifikatsiooniga rühmades (4 tundi)

5. Tehniliste õppevahendite kasutamine (**4 tundi**)
6. Sportlike tulemuste prognoosimine (**2 tundi**)
7. Sportliku valiku mediko-bioloogilised ja psühholoogilised aspektid (**4 tundi**)

Soovitatav kirjandus:

1. Sporditeooria. Jaak Loko, 1996
2. С шахматами через века и страны, Е.Гжицкий, Варшава, 1958.
3. Paul Kerese maleülikool, J.Neustadt, Tartu, 1982.
4. Дворецкий М.И., Юсупов А.М. Секреты дебютной подготовки, Харьков, 1996.
5. Дворецкий М.И., Юсупов А.М. Техника в шахматной игре, Харьков, 1996.
6. Дворецкий М.И., Юсупов А.М. Развитие творческого мышления шахматиста, Харьков, 1997.
7. Злотник Б.А. Комплекс диагностических методик как средство совершенствования профессионально-педагогической подготовки тренеров по шахматам. М. 1986
8. А.Нимцович. Моя система, М. 1984.

III taseme õppekava

Erialane maht: 70 tundi

Kuulajad:

Läbinud maletreeneri II astme koolituse ja taotlevad III astet.

Eesmärgid:

Treener:

- valdab süvendatult avangute teooriat, samuti strateegiat ja taktikat keskmängus ning lõppmängu tehnikat
- oskab koordineerida erinevaid meetodeid ja metoodikat õpilaste spordimeisterlikkuse täiustamisel
- valdab õpetamise metoodikat ja pedagoogika aluseid
- mõistab male mediko-bioloogilisi ja psühholoogilisi probleeme

Teemad

1. Maletaja sportliku meisterlikkuse täiustamine (**30 tundi**)
  - klassikalise malepärandi kasutamine õppe-treeningprotsessis
  - XIX – X saj. male maailmameistrite loomingu kasutamine male õpetamisel
2. Õpetamise metoodika ja pedagoogiline meisterlikkus (**20 tundi**)
  - treenerile hädavajalike teadmiste ja oskuste omandamine
  - treener-õpetaja psühholoogilis-pedagoogilise tegevuse alused
  - teooria ja sportliku valiku printsiibid
  - spordiklubides ja –koolides maletaja ettevalmistamise iseärasused
  - kõrgema järgu maletajate treeningu läbiviimine
  - individuaalplaanide ettevalmistamine arvestades treeningu etappe ja perioode
3. Mediko-bioloogilised ja psühholoogilised probleemid males (**10 tundi**)
  - mediko-bioloogilised ja psühholoogilised faktorid mängu protsessis
  - mediko-bioloogilised ja psühholoogilised erinevused ealiste muutuste foonil

- mediko-bioloogilised ja psühholoogilised aspektid sportliku valiku protsessis
  - naiste spordi mediko-bioloogilised iseärasused
  - mediko-bioloogilised ja psühholoogiline kontroll maletaja tervisliku seisundi ja treeningtöö efektiivsuse määramisel
- 4. Male teaduslik ja materiaal-tehniline treeningtöö kindlustamine (5 tundi)**
- male harrastamiseks sobivad spordirajatised
  - õppe-treeninglaagrite organiseerimine ja läbiviimine
  - rahvusvaheline ja rahvuslik male klassifikatsioon
  - teaduslik ja materiaal-tehnilise treeningprotsessi kindlustamine
- 5. Malevõistluste korraldamine ja läbiviimine (5 tundi)**
- Malekoodeks ja FIDE mängureeglid
  - Rahvusliku ja rahvusvaheliste võistluste korraldamine ja läbiviimine

Soovitav kirjandus:

1. Sporditeooria. J.Loko, 1996.
2. Noorsportlase terviseuuringud. Leena Annus,2000.
3. Spordimeditsiini rakenduslikud alused. Anatoli Landõr, Jaak Mairoos, Toomas Karu, Aalo Eller, 1997.
4. Kehalise võimekuse testimine spordimeditsiinis. Anatoli Landõr, Jaak Mairoos, 1999.
5. Неверкович С.Д., Хозяинов Г.И., Андриади И.П. Основы обучения и воспитания.,М. Изд-во РГАФК,1997.
6. Котов А.А. Тайны мышления шахматиста. М. ФиС 1982.
7. Артамонов В.А.,Дубов Э.Л. Шахматы:организация и судейство. М.,1998.
8. Шахматы как предмет обучения и вид соревновательной деятельности. Учебное пособие для высшей школы тренеров ГЦОЛИФКа, М.1986.
9. Шахматы – школе /Сост. Гершунский А.Н. А.Н.Костьев/ М. Педагогика, 1991.
10. Матвеев Л.П. Основы спортивной тренировки. М., ФиС 1977.
11. Полгар Ласло. Методические особенности подготовки и воспитания высококвалифицированных шахматисток в условиях семьи.
12. Савин П.И. Комбинации в творчестве чемпионов мира по шахматам. Кишинев, «Дебют»,1992.
13. Теория и методика физического воспитания /под ред. Матвеева Л.П./ М.,1994.
14. Каспаров Г.К. Мои великие предшественники. / от Стейница до Карпова, тт 1-5/ М.,РИПОЛ КЛАССИК, 2004.
15. Дворецкий М.И., Юсупов А.М. Позиционная игра. Харьков, «Фолио», 1997.
16. Алексеев Н.Г. , Злотник Б.А. Проблемы отбора юных перспективных шахматистов.,М. ГЦОЛИФК, 1984.
17. Эйве М. Стратегия и тактика, Курс шахматных лекций. Ростов-на-Дону, «Феникс», 2002.
18. Ботвинник М.М. Аналитические и критические работы.,М.,ФиС, 1- 4 тома.
19. Котов А.А. Шахматное наследие Алехина.,т.1.,М.,ФиС,1982.
20. Лисицын Г.М. Стратегия и тактика шахмат.,М.,ФиС, 1958.
21. Нимцович А.И. Моя система. Блокада. Моя система на практике. М.,1984.